

ล่าสุด FTA: ตรวจสอบความพร้อมประเทศ ไทยในยุคสมัย 'สู่ประชาคมอาเซียน'

"สุขภาพประชาชน สุขภาพสังคม อยู่ตรงไหน?"

อารีกุล พวงสุวรรณ
28 พฤษภาคม 2555
ทรินทาวเวอร์

การค้าเสรี = “High Risk Strategy”

- มีแต่ก้าวหน้าและก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว
- ไม่แน่นอน (ขึ้นกับคู่เจรจาและการต่อรอง)
- ยากที่จะล่วงรู้ ส่วนใหญ่เป็นความลับ
- คลุมเครือ ซ้ำซ้อน ยากที่จะเข้าใจ
- มีอำนาจเนื่องจากผูกพันตามกฎหมาย
- ยากที่จะย้อนกลับไปได้แก้ไข

**ในขณะที่นโยบายควบคุมคืบหน้าไปอย่าง
ช้าๆและยากลำบาก**

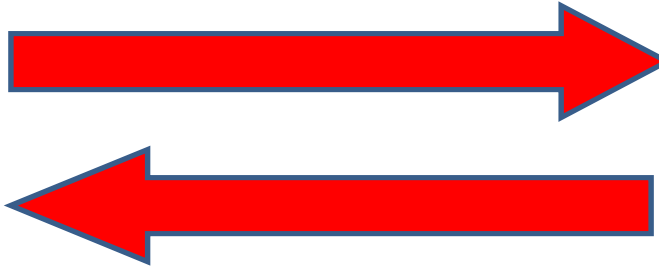
FTA ยุคใหม่

- ไม่ใช่เรื่องของการค้าสินค้าข้ามพรมแดนอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เป็นเรื่อง “ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ” “การลดอุปสรรคทางการค้าในห่วงโซ่อุปทาน” เช่น การผลิต การนำเข้า การกระจายสินค้า การโฆษณา
- เป้าหมายคือ “จำกัดหรือกำจัด” นโยบายและกฎระเบียบภายในประเทศ (Behind the border)
- เพิ่มอำนาจการต่อรอง การล๊อบบี้ = การ empower ตีดาอาวุธให้ผู้เล่นในตลาด

ความขัดแย้งในหลักการ

หลักการเชิงปรัชญาของการค้าเสรี

- สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่งคั่งของสังคม
- กำจัดอุปสรรคทางการค้า เพื่อให้เกิด free flow
- เพิ่มความหลากหลายและการเข้าถึงสินค้าให้ผู้บริโภค
- เพิ่มการแข่งขัน และลดราคา

หลักการของนโยบายบุนหรือ/สุรา

- ควบคุม/จำกัด/ลด

บุหรืและสุรา

- ไม่ใช้สินค้าธรรมดา
- ไม่มีการสูบ/ดื่มที่ปราศจากความเสีง
- ไม่มีประโยชน์ทางสุขภาพ (จากแอลกอฮอล์ในระดับประชากรในประเทศไทย)

เปิดเสรี > เกิดอะไรขึ้น

- การแข่งขันราคา
- ผู้ประกอบการใหม่-สินค้าใหม่-แข่งขันกันดุเดือด
- ธุรกรรมข้ามพรมแดน
- ความร่วมมือของผู้ประกอบการ ห่วงโซ่อุปทาน
- การปรับตัวของผู้ประกอบการในประเทศ
- Market domination, ขอบเขตของอิทธิพล
- เครื่องดื่มประเภทใหม่ๆ วิธีการขายใหม่ วิธีการดื่มใหม่
- เจาะเซ็กเมนต์ตลาดย่อยมากขึ้น ชัดขึ้น

ผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรี

- ผลต่อ อุปทาน
- ผลต่อ อุปสงค์
- ผลต่อ นโยบาย

ผลกระทบด้าน อุปทาน (supply)

ผลิตภัณฑ์

- จำนวน
- ความหลากหลาย
- ราคาถูกลง
- ปริมาณนำเข้ามากขึ้น

ผู้ผลิต

- จำนวน
- การแข่งขัน +/-
- การตลาด
- ความร่วมมือ

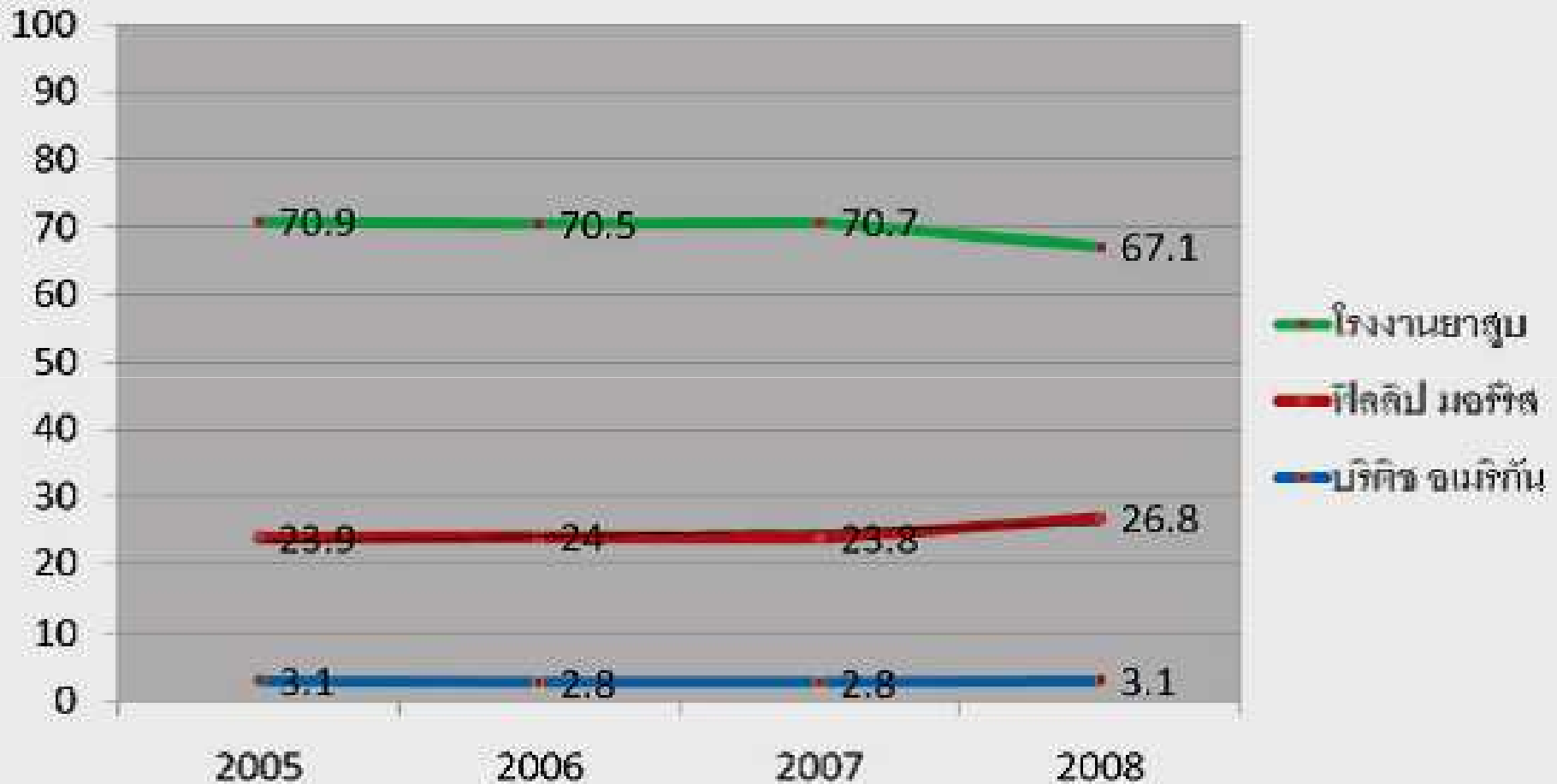
Alcohol epidemic

- ความต้องการเพิ่มขึ้นจากกลยุทธ์การตลาด
- ความต้องการเพิ่มขึ้นจากการทำให้การดื่มเป็นเรื่องปกติ

ผลกระทบด้าน อุปสงค์ (demand)

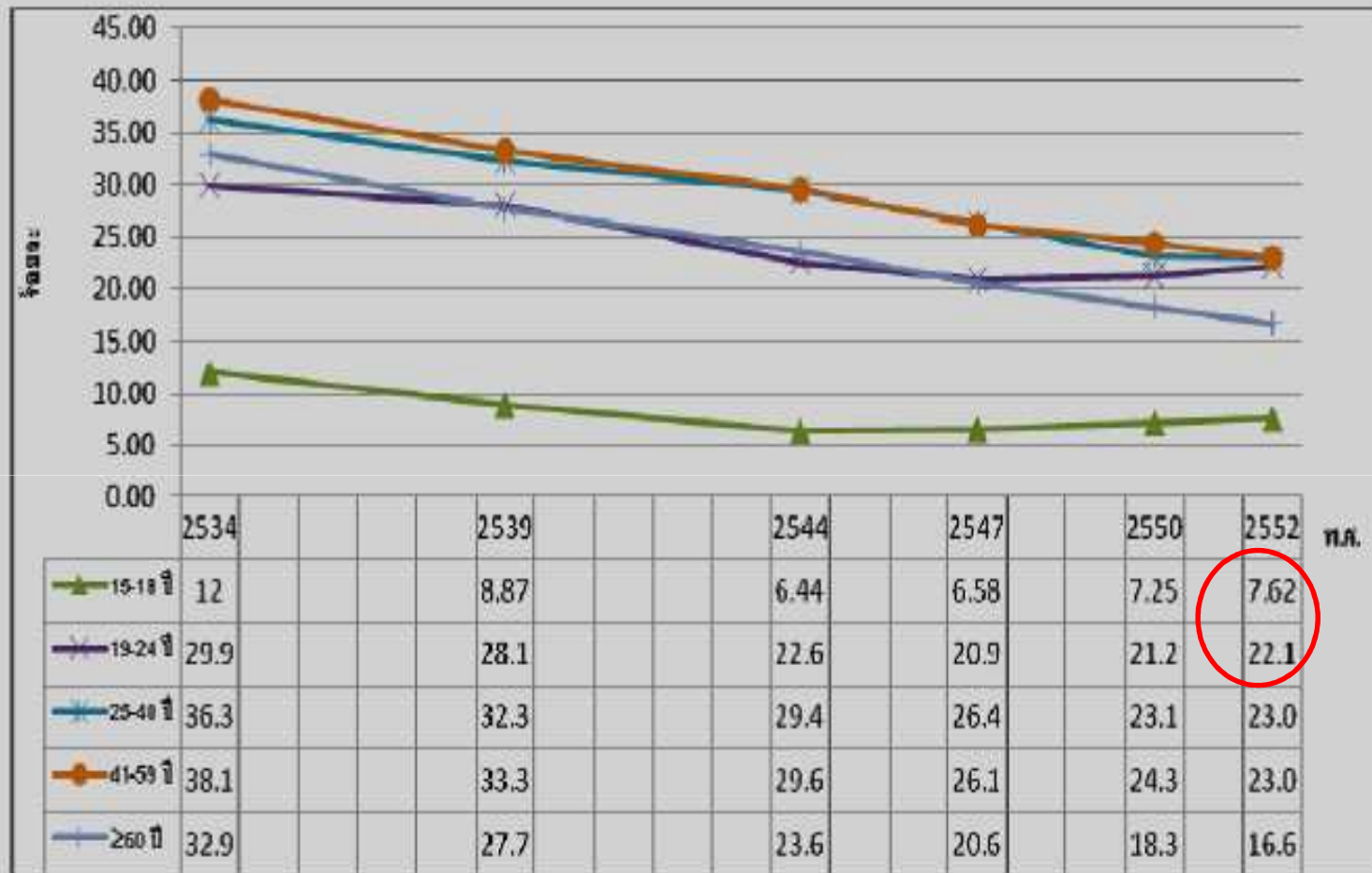

อุปทาน > ส่วนแบ่งตลาดของบริษัทยาสูบในไทย

รูปที่ ๑ ส่วนแบ่งตลาดของบริษัทยาสูบในประเทศไทย
ที่มา: ปิยะรัตน์ นิ่มพิทักษ์พงศ์

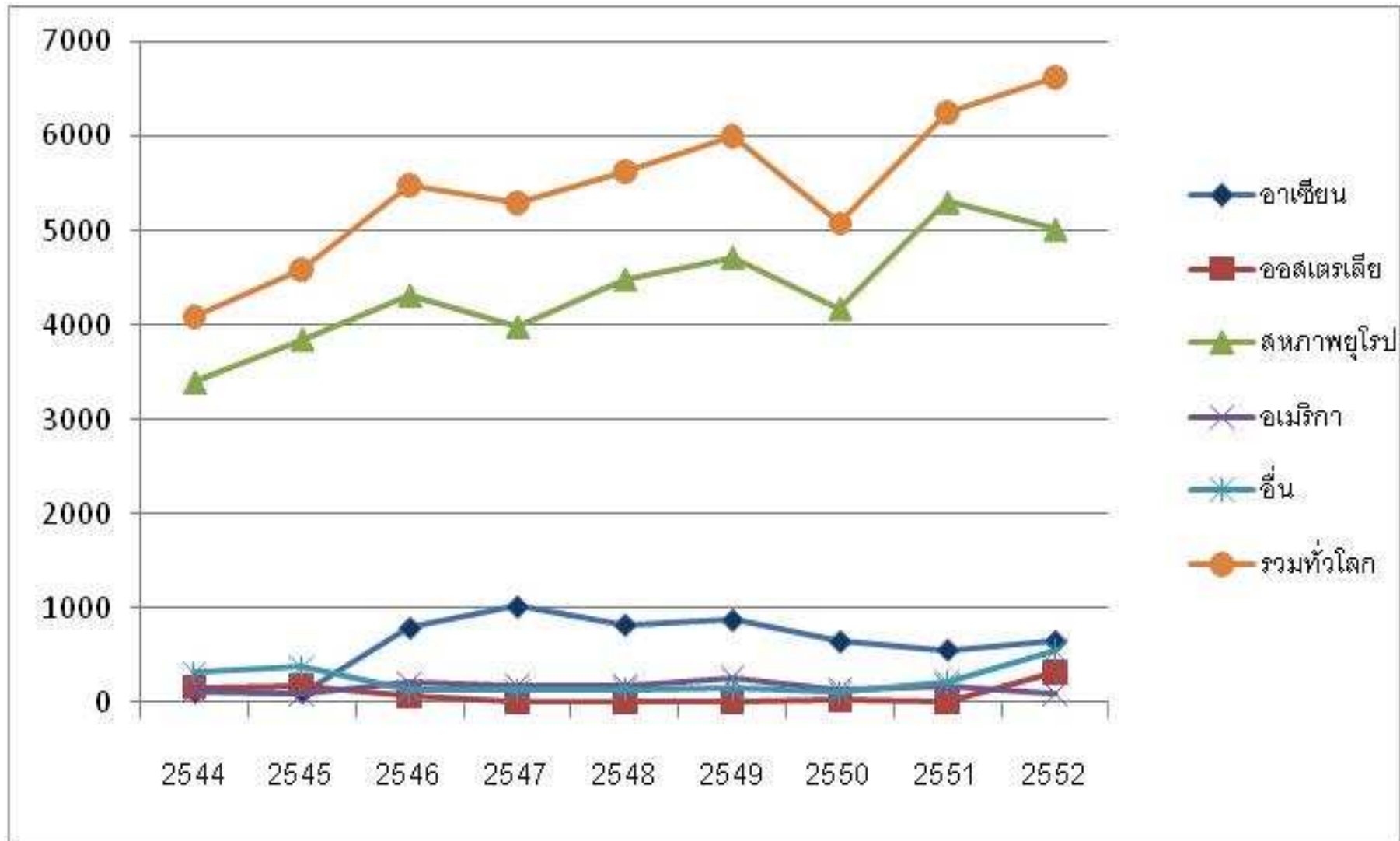
อุปสงค์ > อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรไทย 2534 -52

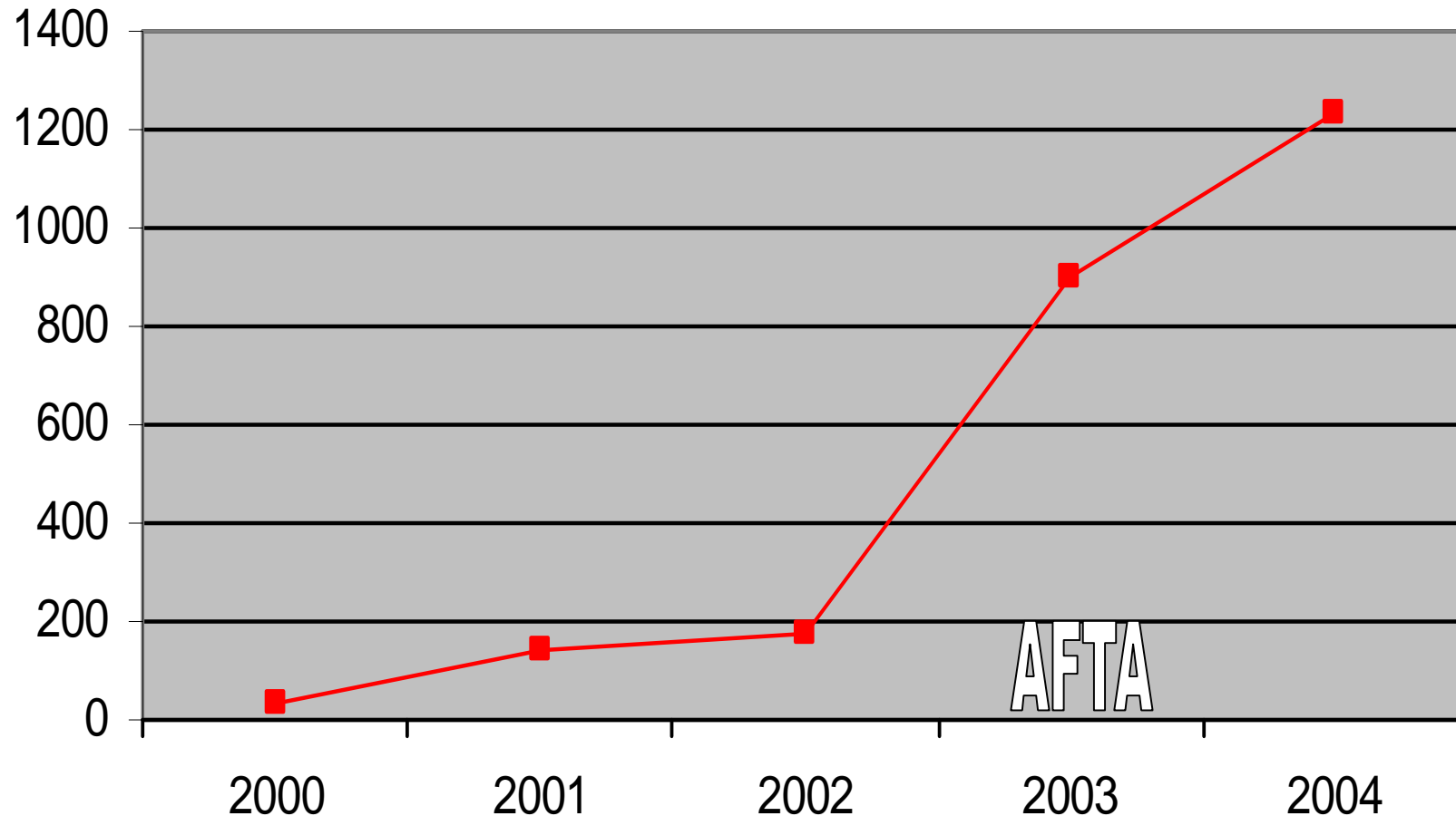
รูปที่ ๒ อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรไทย ปี พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๕๒

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, โครงการอนามัยและสวัสดิการพ.ศ. ๒๕๓๔, ๒๕๓๕, ๒๕๔๔ และ ๒๕๕๒ และโครงการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรา พ.ศ. ๒๕๔๗ และ ๒๕๕๐

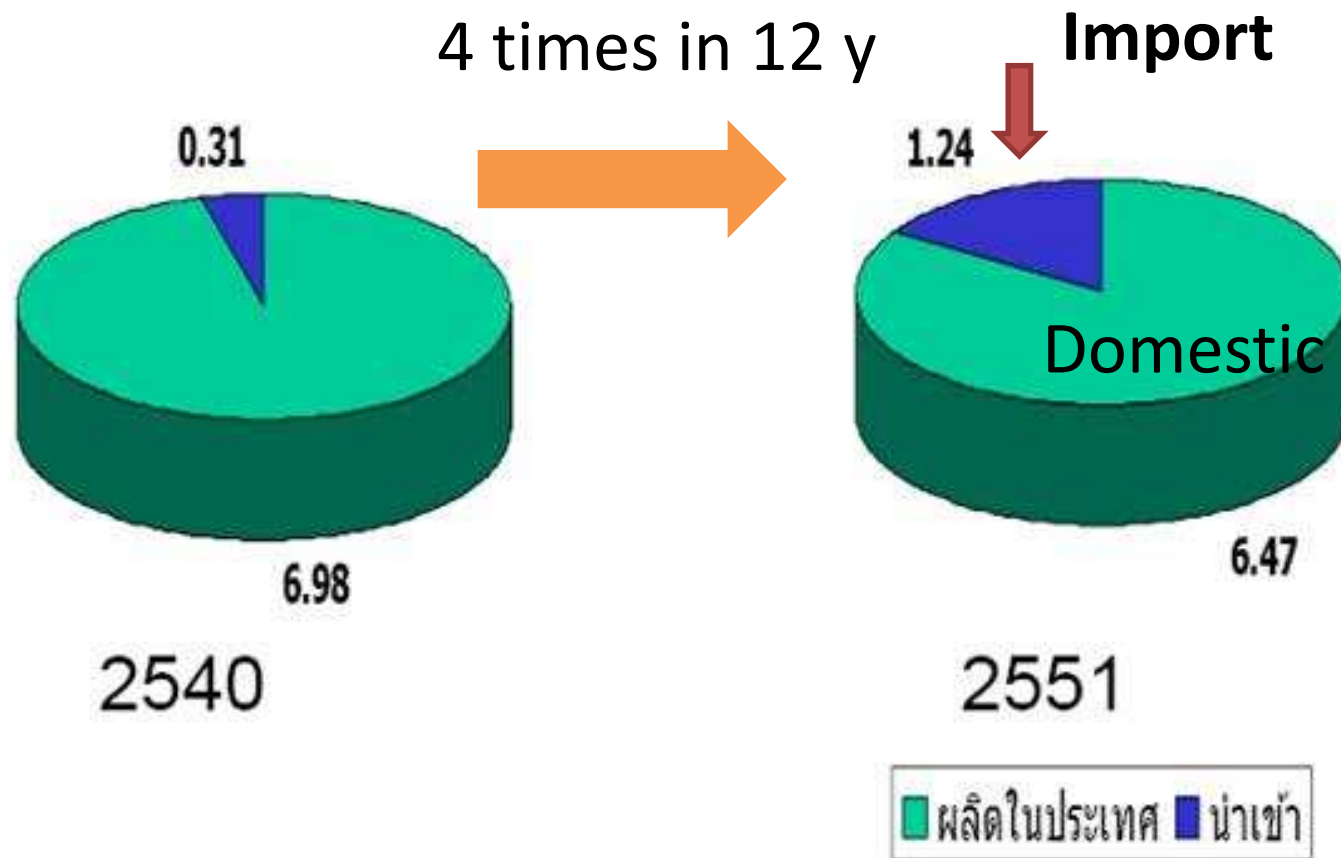
อุปทาน > มูลค่าการนำเข้าสุราจากต่างประเทศ จำแนกตามแหล่งนำเข้า (หน่วย: ล้านบาท)

อุปสงค์ > มูลค่าการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จาก ประเทศในอาเซียน (million Bht), Thailand 2000- 04

อุปสงค์ > Consumption volume/capita (Litre of pure alcohol)

ผลกระทบต่อนโยบาย

กฎข้อบังคับทั่วไป

- 1. การห้ามเลือกปฏิบัติ (Most-favoured nation & National treatment)**
- 2. การออกกฎหมายข้อบังคับในประเทศ (Domestic regulations)**
- 3. การจำกัดทางจำนวน (Quantitative restriction)**
- 4. ข้อยกเว้นในความตกลง (General exceptions)**
- 5. การปรับเปลี่ยนรายการผูกพันและการ "ถอนตัว" (Modification and withdrawal)**
- 6. การเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (Progressive liberalization)**
- 7. การเปิดตลาด (Market access)**

ไม่ใช่แค่สินค้า

- **GATS** การค้าบริการ
- **TBT** (Technical Barrier to Trade)
- **TRIPS** (Trade Related aspect of Intellectual Property Rights)
- การคุ้มครองการลงทุน
- อื่นๆที่จะตามมา?

ผลกระทบต่อนโยบาย

ขาขึ้น

- ทำให้อ่อนแอลง Roll-back
- ไม่มีความก้าวหน้า Freeze
- จำกัดพื้นที่นโยบาย

เพราะ

- ความบีบคั้นจาก **progressive liberalization**
- อากา "เกร็ง" หรือ เซ็นเซอร์ตัวเอง เพราะไม่แน่ใจ
ขาดความรู้ ความกดดัน การขัดแย้งกันเองภายใน
- อิทธิพลและการล็อบบี้
- การฟ้องร้องได้โดยตรง

ผลกระทบต่อนโยบาย

ขาลง

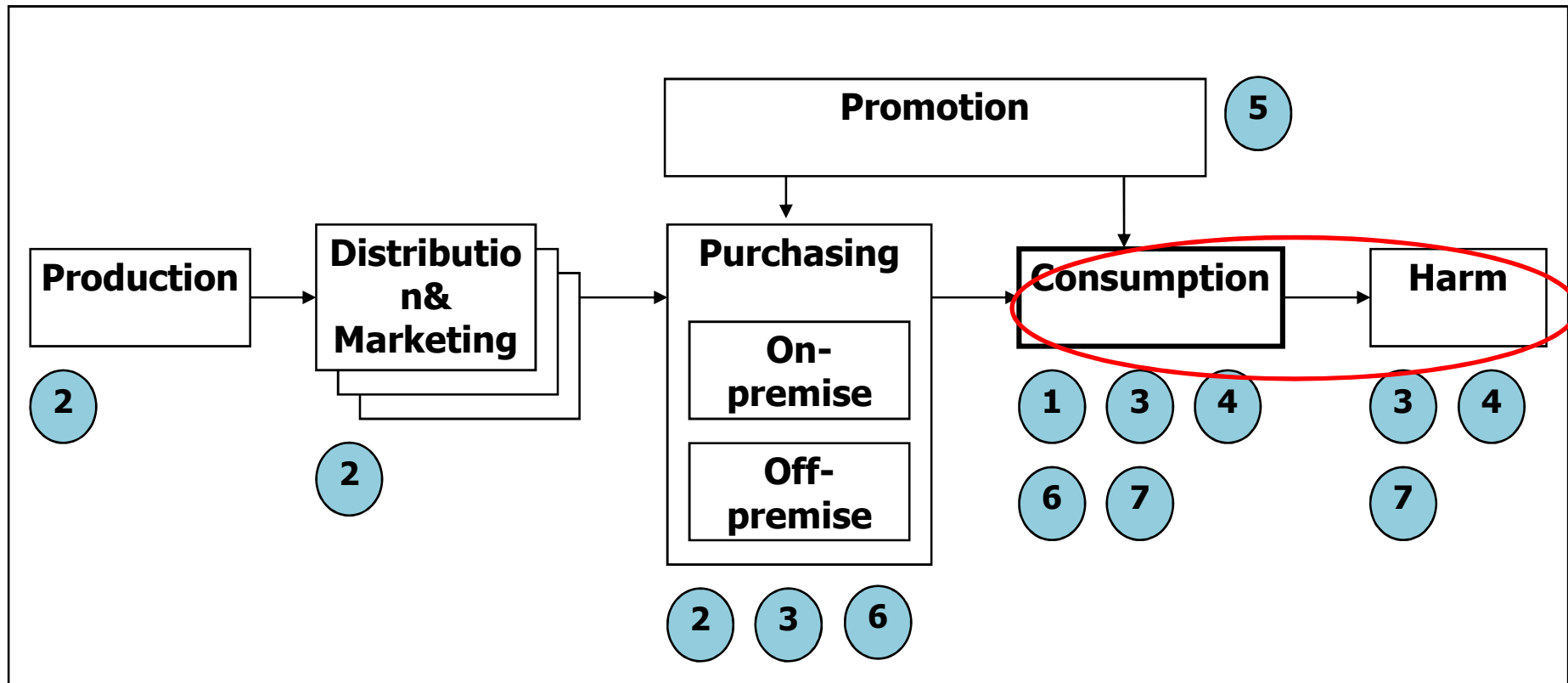
สุรา

- ภาษีและราคา
- การโฆษณา
- ภาพคำเตือน
- การเข้าถึง

บุหรี่

- ภาพคำเตือน
- ช่องมาตรฐาน
- การใช้คำ/เครื่องหมาย (mind, light etc)
- การเปิดเผยส่วนประกอบ
- การควบคุมส่วนประกอบ
- การห้ามโฆษณา
- การจำกัดการขาย

Cascades of alcohol-related problems

1. Pricing and taxation
2. Physical availability
3. Modifying the drinking context
4. Drink-driving countermeasures
5. Alcohol promotion
6. Education and persuasion
7. Treatment & screening

เหลือแต่มาตรการที่ไม่มี
หรือมีประสิทธิผลน้อย

การวิ่งเต้นของบริษัทบุหรี

“...ในบรรดาข้อกังวลทั้งหมด มีอยู่ข้อหนึ่งที่เราหวาดหวั่นมากที่สุด
นั่นคือ การเก็บภาษีอากร แม้ว่ามาตรการจำกัดกิจกรรมการตลาด
การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะและการสูดควันบุหรี่มือสองทำให้ยอดขาย
ลดลงก็จริง แต่จากประสบการณ์ของเรา การขึ้นภาษีอากรทำให้
ยอดขายลดลงได้มากที่สุด...”

บริษัทฟิลลิป มอรัล 2528

“...เหตุผล (ในการคัดค้านการขึ้นภาษี) นั้นไม่ซับซ้อนเลย เพราะ
ปัญหาของการเพิ่มภาษีอยู่ที่ว่า ภาษีที่เพิ่มขึ้นทำให้คนสูบบุหรี่
น้อยลง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ผลักดันให้มีการเพิ่มภาษีต้องการจะให้
เกิดขึ้น ...”

เพื่อผู้ถือหุ้น **ไม่มีคำว่าศีลธรรม**

มีผู้ถามว่า

“... การขยายตลาดบุกหรือเข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนานั้น ชอบด้วยศีลธรรมหรือไม่...”

“... คงไม่ฉลาดที่จะละเลยตลาดที่กำลังขยายตัว ผมตอบคำถามยุ่งยากในเชิงศีลธรรมไม่ได้หรอก **เราทำธุรกิจเพื่อสร้างความพอใจให้กับผู้ถือหุ้นบริษัทของเรา ...**”

ตัวแทนของบริษัทบุหรี่ปั๊วหรือทแมนส์

สร้างสัมพันธ์กับฝ่ายการเมือง

“... ในปี 2528 นี้เรากำลังปรับปรุงการทำงานของเราในการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกสภานิติบัญญัติ ... เราจะให้ความสนใจมากขึ้นกับการสร้างความสัมพันธ์กับระบบข้าราชการประจำ ...”

บริษัทฟิลลิป มอร์ริส 2528

การใช้อิทธิพลในวงการสื่อ

“...ในปี **2529** เราพานักหนังสือพิมพ์ **97** คน จาก **5** ประเทศมาเที่ยวอเมริกา ... สำหรับปี **2530** เราจัดเน้นประเด็นคว้นบุหรืมือสองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการจัดบรรยายสรุปแก่นักข่าวในเอเชีย ละติน อเมริกา ยุโรป และออสเตรเลียอีกด้วย ...”

บริษัทฟิลลิป มอร์ริส ปี **2529**

จุดยืนของอุตสาหกรรมสุรา ต่อ การค้าเสรี

- **2003 World Spirits Alliance** มียุทธศาสตร์เพื่อขยายตลาด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงผลักดันให้มีการยกเลิกข้อกีดขวาง ในการขนถ่ายสินค้าและการโฆษณา ปี 2004 ไปพบกับองค์การอนามัยโลกอย่างเป็นทางการ
- **2003 SAB Miller CEO** "ต้องทำสินค้าของบริษัทให้เข้ากับ รสนิยมของผู้บริโภค และผลักดันให้ยกเลิกข้อกีดกันทางการค้า ต่างๆ"
- **Carlton Foster** ใช้ช่องทางของข้อตกลงการค้าเสรีล่วงหน้า โดยการให้สิทธิกับบริษัทเบียร์ท้องถิ่นในตุรกี และเตรียมใช้ ตุรกีเป็นฐานการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอื่นๆ เมื่อสหภาพยุโรปพิจารณารับตุรกีเข้าเป็นสมาชิก
- "liberalisation, and where appropriate, elimination of non-tariff barriers to access for imported spirits, including import quotas, licensing requirements, discriminatory state trading practices, inappropriate product standards and labelling requirements..." (European Spirits Organization, 2005)

นอกจากผลกระทบต่อนโยบาย ยังมี ผลกระทบต่อรายได้รัฐ

- เมื่อพูดถึงภาษีเหล้าและบุหรี่ หลายคนมักคิดถึงแต่ภาษีสรรพสามิต แต่การคำนวณภาษีสรรพสามิตเหล้าและบุหรี่ของไต้หวันได้นำเอาภาษีศุลกากรไปรวมคำนวณด้วย
- ตั้งแต่มกราคม 2546 ที่มีการลดภาษีนำเข้าบุหรี่จาก 60 % เหลือ 5 % นั้น กระทรวงพาณิชย์ทราบหรือไม่ว่าประเทศไทยสูญเสียรายได้ภาษีที่ควรได้ไปเท่าไรจากการลดภาษีนำเข้า

ผลของการลดภาษีนำเข้าบุหรื

- จากข้อมูลการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบที่รวบรวมจากเว็บไซต์ของกรมศุลกากรเมื่อปีที่แล้ว พบว่าในช่วงเกือบ 7 ปีตั้งแต่ มกราคม 2546 จนถึง ตุลาคม 2552 มีการนำเข้า บุหรืคิดเป็นมูลค่าตามราคา c.i.f. รวม 22,441 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นการนำเข้าจากกลุ่มอาเซียนร้อยละ 86
- จากข้อมูลดังกล่าว เมื่อนำมาคำนวณภาษีจะพบว่ากรมศุลกากรจัดเก็บภาษีนำเข้าบุหรืได้เพียง 2,889 ล้านบาท จากที่ควรจัดเก็บได้ 13,465 ล้านบาทหากไม่มีการลดภาษีนั่นคือจัดเก็บลดลงกว่า 10,500 ล้านบาท

- ยิ่งกว่านั้น การที่กรมสรรพสามิตใช้ฐานในการคำนวณภาษี คือราคา **c.i.f.** บวกภาษีนำเข้าที่จัดเก็บในอัตราใหม่ (คือ **5 %** แทนที่จะเป็น **60 %**) ก็ยังทำให้จัดเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่ได้น้อยลงอีกกว่า **38,000** ล้านบาทด้วย
- การลดภาษีนำเข้าบุหรี่ตั้งแต่ปี **2546** เป็นต้นมาจึงเอื้อประโยชน์แก่บริษัทบุหรี่ต่างชาติถึงสองต่อ
  - ต่อแรกคือภาษีนำเข้าลดลง **10,576** ล้านบาท
และ
  - ต่อที่สองคือภาษีสรรพสามิตลดลงถึง **38,055** ล้านบาท ดังแสดงในตาราง

ตั้งแต่ มค. 2546 – ตค. 2552

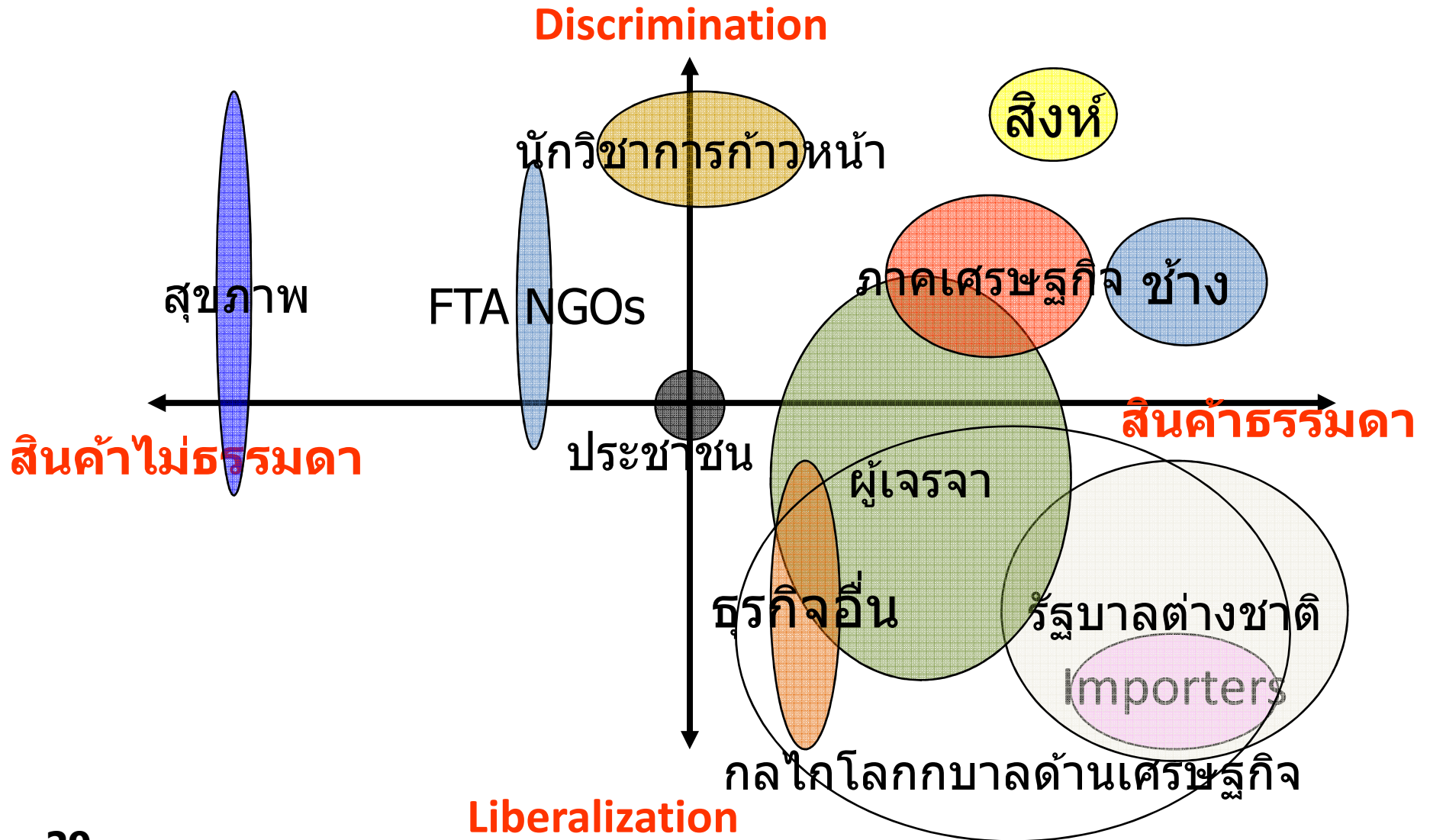
(ล้านบาท)

ภาษีที่จัดเก็บจาก บุหรินำเข้า	ถ้าหาก ไม่ลดภาษี นำเข้า	กรณีที่เป็นอยู่ คือลดภาษี นำเข้า	ส่วนต่าง ภาษี
ภาษีศุลกากร	13,465	2,889	10,576
ภาษีสรรพสามิต	128,458	90,403	38,055
ภาษีกองทุน สสส.	2,569	1,808	761
รวม	144,492	95,100	49,392

กรณีของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก็จะเป็น
ทำนองเดียวกัน แต่ยังไม่มิตัวเลขที่ศึกษา
กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการคลังควร
เร่งศึกษาผลกระทบนี้ให้ชัดเจนก่อนจะ
พิจารณาลดภาษีนำเข้า รวมทั้งพิจารณาด้วย
ว่ากระทรวงการคลังจะต้องหาเงินมาใช้จ่าย
เพื่อรักษาโรค (+อันตรายอื่น) จากการตีม
เหล้าและสุบมหรือที่จะเพิ่มขึ้นอีกเท่าใดใน
อนาคตด้วยหากกระทรวงพาณิชย์ต้องการจะ
ลดภาษีนำเข้าสินค้าเหล่านี้

สุขภาพของประชาชนและสังคมอยู่ไหน ?

Stakeholder mapping

มีข้อยกเว้นใหม่ > Public health exceptions

มี แต่...

- ยังไว้ใจไม่ได้
- คาดเดา/หวังผลไม่ได้ Totally unpredictable in FTAs cos ad hoc tribunals
- Exception doesn't apply for investment chapters in most US FTAs

ทางที่ดีที่สุด > ตัดไฟแต่ต้นลม

ไม่รวมเอาสินค้าหรือบริการที่มีผลกระทบ
ทางลบต่อสุขภาพ/สุขภาวะไปอยู่ในความ
ตกลงการค้า

ปรัชญาสูงสุดของการค้าเสรี คือ
การพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคม
แต่
บุหรี่และสุรา ทำลายคุณภาพชีวิต
คุณภาพสังคม

ขอบคุณค่ะ
www.cas.or.th